

Qüestions que la crisi oculta

En Francesc Granell em fa arribar una cita de Marc Faber, economista suís instal·lat als Estats Units, sobre l'economia americana: "Si nosaltres gastem diners a Wal-Mart, aquests diners van a la Xina. Si en gastem en gasolina, van als països àrabs. Si comprem un ordinador, aniran a l'Índia. Si comprem fruita i verdura aniran a Mèxic, Hondures o Guatemala. Si comprem un bon cotxe aniran a Alemanya. Res de tot això no ajudarà l'economia americana. L'única manera d'aconseguir que els diners es quedin aquí és gastar en prostitutes i en cervesa, els únics productes encara produïts als Estats Units."

La ironia de Marc Faber es pot llegir com una simple constatació de la globalització de l'economia. No és debades que se'ns insisteix que aquesta és la primera crisi global. Però també ens dóna pistes per formular una pregunta clau: l'endemà de la crisi el mapa geopolític del món haurà canviat? Dit d'una altra manera: les relacions de forces internacionals seran sensiblement diferents? Si els economistes confessen la impotència per a fixar la durada i la dimensió final de la crisi, encara deu ser més difícil d'avaluar com quedaran els equilibris internacionals. Però és hora de començar a formular les preguntes que de moment el bullit de la crisi amaga. La Xina i els fons nacionals dels països àrabs del petroli han finançat part del deute americà i han estat, fins i tot, convidats a reactivar alguns dels bancs en perill. Mentre els Estats Units miren de guarir les enormes ferides del seu sistema financer, els xinesos van conquerint terreny a l'Àfrica amb el seu peculiar imperialisme de Pare Noel (digues què necessites i jo t'ho faig, i ja en parlarem més endavant). Però al mateix temps, atès el caràcter global de la crisi, ningú no pot garantir que no acabi afectant les heterodoxes institucions financeres xineses, que tenen, per exemple, unes quotes de morositat impensables, dissimulades pel caràcter públic del principal banc. Sigui com sigui, algun moviment de fons en els equilibris mundials es produeix enguany que sembla des-

Josep Ramoneda
Director del Centre de Cultura Contemporània de Barcelona (CCCB)

tinat a inaugurar formalment el segle XXI, després de la transició iniciada el 1989, quan, per utilitzar l'expressió d'Eric Hobsbawm, es va acabar el curt segle XX.

Però aquesta crisi, començada, segons la datació que n'han fet els economistes, l'agost del 2007, es desplega sobre un escenari en què havien anat prenent cos dos fenòmens importants que l'ocupació del primer pla pels senyals de pànic i d'esfondrament ha fet oblidar: la sostenibilitat del planeta i l'expansió de la delinqüència econòmica internacional.

Heus aquí la segona qüestió de futur: la sortida de la crisi pot afavorir les polítiques orientades a garantir un món més sostenible? Ja fa uns quants anys —abans que Al Gore organitzés el seu puixant negoci de profeta global de l'apocalipsi— que el discurs sobre la necessitat de frenar la voracitat amb què la humanitat consumeix el planeta ha deixat de ser marginal. Cada vegada hi ha més ciutadans sensibles a aquest problema. Hi ha alguna cosa genètica que porta els humans a desitjar la continuïtat de l'espècie, més enllà de la seva mort, com si la missió secreta de la humanitat fos perviure. La ciutadania ha pres consciència dels enormes riscos que amenacen la Terra i això ha obligat els governs a mirar de controlar la processó. Tanmateix, de contradiccions n'hi ha moltes. Hi ha països, acabats d'arribar a la vida consumista, com la Xina, per exemple, que no entenen que nosaltres hàgim pogut tirar de veta i que ara que ells poden tastar el defici de consumir s'hi vulguin posar límits. Al mateix temps, al primer món hi ha un cert abisme entre la sensibilitat ecologista de paraula i la disposició pràctica a treure'n les conseqüències. Quants

estan disposats a renunciar o a utilitzar menys els ginyes de consum energètic massiu, començant pel cotxe o els electrodomèstics més usuals? Tanmateix, la qüestió és aquí: la crisi jugarà a favor de la sostenibilitat o no?

El substrat més ocult, del qual ningú no vol parlar, és la delinqüència econòmica internacional. Aquests dies m'he cansat de recomanar el llibre del periodista anglès Misha Glenny, *McMafia*, i el del periodista italià Roberto Savinio, *Gomorra*. Són dues visites als soterranis de l'economia mundial en què es pot veure, de manera perfectament documentada, que no hi ha separació nítida entre economia legal i economia il·legal i delinqüència econòmica. I no tan sols perquè els comportaments d'alguns dels responsables de les institucions financeres durant aquests anys del boom entri perfectament en la tipificació del delictes d'estafa, sinó perquè els fluxos de diner entre l'una i l'altra són més grans que no sembla. Sigui com sigui, el fet és que en aquesta globalització, com en les anteriors, allò que s'ha globalitzat més ràpidament ha estat el diner i la delinqüència. I en aquest cas les dimensions de l'economia criminal han estat especialment grans perquè ha coincidit amb l'esfondrament dels sistemes de tipus soviètic. El procés de transició de l'ineficient sistema de l'anomenat *soci-alisme real* al capitalisme ha afavorit l'esclat d'organitzacions de caire mafiós, sovint en estreta relació amb les antigues nomenclatures i amb els nous dirigents polítics. La trama s'ha estès per tot el món. I és darrere de molts dels conflictes, a les nacions de l'ex-imperi soviètic, o en terres africanes i més llocs on prosperen els estats-porqueria. Ningú no en parla, aquests dies. I tanmateix m'agradaria saber quina part del diner perdut que es busca desesperadament és en aquestes mans, per exemple. És la tercera pregunta: l'economia il·legal ha crescut enormement els darrers vint anys. La crisi ajudarà a expandir-la encara més o podem pensar en una sortida que també tingui efectes de sanejament dels soterranis del sistema?